

Durum Deęerlendirmesi

Ürdün Siyaseti ve Radikalleşen Gençlik

Ekim 2017 | 8

Fadi Farasin

ORDAF
Ortadoęu ve Afrika
Araştırmacıları Derneęi

Association of Researchers
On the Middle East and Africa

جمعیة دراسات الشرق الأوسط و أفریقیا

www.ordaf.org

Ürdün, radikalizmin ve terörizmin yıkıcı etkilerine karşı dokunulmaz değildir. 18 Aralık 2016'da Ürdün'ün güneyindeki Al-Karak kentindeki çarpıcı terörist saldırı, Ürdün'ün de terör örgütlerinin hedefinde olduğunu hatırlatır niteliktedir. Ürdün'ün terörizm sorunu sadece Ürdün'de eylem yapan teröristler ile sınırlı değil, aynı zamanda bu ülke, Suriye ve Irak'ta savaşan yabancı savaşçıların başlıca kaynaklarından biridir.

Verilere göre 2011-2015 yılları arasında, 3000 ila 3950 Ürdünlü çatışma alanlarına gitmiş ve gidenlerin yaklaşık 1500'ü bu bölgelerde öldürülmüştür. Bu rakamlar, Ürdün'ü kişi başına en çok yabancı savaşçı oranıyla (her milyon kişide 315 savaşçı) ülke sıralamalarında ilk sıraya yerleştirmektedir. Bu oran Tunus (her milyon kişide 280 savaşçı) ve Suudi Arabistan (her milyon kişide 107 savaşçı) tarafından takip edilmektedir.¹ Ürdün'de terör eylemlerine karışan kişilerin ezici çoğunluğunu gençler oluşturmaktadır. Bu gerçek, Ürdün'de gençler arasında radikalleşme olgusunu toplumun ve siyasilerin bir numaralı gündem meselesi haline getirmiştir.

Ürdün'de Genç Nüfus Patlaması

Nüfus artış oranları - ve özellikle nüfusun yaş bileşimi - ile politik istikrarsızlık arasındaki ilişki hem önemli hem de karmaşıktır. Ürdün örneğinde bu ilişki, nüfusun % 63'ü 29 yaş ve altında (2015 yılı Birleşmiş Milletler Nüfus Bölümü verilerine göre) olan genç bir nüfusa sahip olması nedeniyle daha önemli hale gelmiştir. Bu oran Ürdün'ü dünyanın en genç ülkelerinden biri yapmaktadır.

Bu demografik yapı (gençlik patlaması), ekonomik kalkınma açısından Ürdün için büyük bir vaatte bulunuyor olsa da aynı zamanda çok sayıda tehdit de oluşturmaktadır. Genç nüfusu patlaması genç işsizliği ile birleştiğinde, Ürdün'de olduğu gibi, radikalleşme için bir katalizör görevi görme riskini taşıyor.

Ürdün'de genç işsizliği %33'lük oranla dünya ortalaması olan % 13'den astronomik bir şekilde daha yüksektir ve endişe verici seviyelere ulaşmıştır (2016 Uluslararası Çalışma Örgütü oranlarına göre). Ürdün'de işsizliğin çarpıcı bir özelliği de eğitim düzeyi en yüksek olan insanlar arasında yüksek olmasıdır. Ürdün'de, yüksek öğrenim görenlerin işsizlik oranı, toplam işsizlikte %37'dir (Uluslararası Çalışma Örgütü 2012 yılı sayılarına göre). Eğitimli gençler arasında hayal kırıklığı hissi, eğitimin onlara parlak bir gelecek hazırlayacağına inanarak çok fazla zaman ve para harcadıkları gerçeğinden dolayı artmaktadır. Aslında gerçek çok farklıdır ve bir çok eğitimli genç kendilerini işsiz ve yoksulluğa doğru ilerlerken bulmaktadırlar.

İş bulabilen Ürdünlü gençler genellikle düşük kaliteli işlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bu gençlerin % 59'u aşırı düşük ücretli, % 53'ü kayıt dışı istihdam alanlarında ve % 52'si niteliklerine uymayan işlerde (Uluslararası Çalışma Örgütü okuldan işe geçiş araştırması) çalışmaktadırlar. Ürdün'de genç bir erkek için evlenebilmenin ilk şartı düzenli bir işte çalışmasıdır. İyi bir iş bulamayan gençler evlenememekte dahası ekonomi ve toplumdan dışlanabilmektedirler. Bu, gençlerde hayal kırıklıkları ve öfkeye neden olmakta; ve bu öfkeyi yönlendirecek başka yollar olmadığından bazı gençler radikalleşme

¹ Erica Harper, 2017. "Examining Psychological Drivers of Radicalisation in Jordan". WANA Institute. Amman, Jordan

yolunu seçmektedirler.

Siyasi Rejime Olan Güvensizlik

Ürdün gençliğinin yaşadığı hayal kırıklıkları ve yabancılaşma, mevcut yönetici kesimine karşı olan güvensizlikle daha da kötüleşmiştir. Gençler, hükümetlerin iyi bir yönetim uygulayacağına ve gençlerin sorunlarını çözmeye muktedir olduklarına inanmamaktadırlar. Bu bağlamda, Ürdün'deki siyasi irade yolsuzluk kontrolü ve hükümetin etkinliği açısından incelendiğinde, Ürdün'ün iyi bir performans göstermediği görülmektedir. Şeffaflık Örgütü'nün 2016 Yolsuzluk Algılama Endeksine göre (0 "yüksek oranda yozlaşmış", "100" çok temiz" arasında), Ürdün 48 puanla yozlaşmış kategorisinde sayılmıştır ve Ürdün son yıllarda yolsuzluktan mustarıptır. Akabe Özel Ekonomik Bölgesi yolsuzluk davası; Ürdün istihbarat servisinin eski genel başkanı General Muhammad El-Zahabi'nin yolsuzluk suçlamalarından tutuklanması; Ürdünlü işadamı Halid Shaheen'in yüksek rütbeli yetkilileri ile ilgili skandalı ve Ölü Deniz Casino davası gibi kamuya duyurulan yolsuzluk davaları Ürdün halkı arasında şok etkisi yaratmıştır. Yolsuzluk algısı, halkın gözünde rejimin meşruiyetinin aşınmasına yol açmaktadır ve sıradan vatandaşların radikal faaliyetlere ve şiddete başvurma fırsatını ve istekliliğini artırmaktadır. Ayrıca, rejimin yolsuzluğuna ilişkin algılar radikal gruplara ve terör örgütlerine propagandalarında sıklıkla kullanılan bir saldırı söylemini de pekiştirmektedir.

Ürdün hükümetlerinin Ürdün halkına hizmet sunmada son derecede etkili olamadığı görülmektedir. Dünya Bankası Dünya Genelinde Yönetişim Göstergelerine göre (değerler + 2.5 iken güçlü performans gösterirken -2.5 iken zayıf performans gösteriyor), Ürdün 2015 yılında 0.1 puan almıştır. Ancak Ürdün için daha endişeli olan Arap Baharı öncesi 2009 değerlerinden (0.3) ciddi ölçüde düşmüş olmasıdır.

Hükümetin etkisiz hale gelmesi, halkın memnuniyetsizliğinin ötesine geçerek diğer ciddi sonuçları da beraberinde getirmektedir. Hükümetler hizmetlerini etkili bir şekilde sunmadıklarında, radikal gruplar ve terör örgütleri de dahil olmak üzere devlet dışı aktörler tarafından doldurulmaya hazır bir boşluk yaratılmaktadır. Devletlerin bıraktığı boşluğu doldurarak ve halka hizmet vererek radikal ve terörist örgütler, görüşlerini ve ideolojisini yaymak için toplumda bir taban ve bir izleyici kitlesi kazanmaktadır.

Siyasi Değişim Araçlarının Yokluğu

Gençlere politikaya katılmaya ve değişimi başlatmaya müsait kanallar sağlansaydı Ürdünlü gençlerin yabancılaşması ve hayal kırıklığı hafifletilebilirdi. Ne yazık ki Ürdün, siyasi katılım açısından BTI Endeksi'nin 2016 verilerinde göre 10 üzerinden 3,8 puanla düşük bir puana sahiptir. Bu sonuç, Ürdünlülerin kimlerin kural koyduğuna ve hangi siyasi özgürlük ve haklara sahip olduklarına karar vermediklerini göstermektedir.

Ürdün'de Parlamento seçimleri 1989'dan bu yana düzenli olarak yapılırsa da seçimlerin kralın geniş yetkileri karşısında ve kral seçilmiş temsilciler tarafından görevden alınmayacağı ya da kontrol edilemeyeceği için ülkenin siyasi liderliğinin seçimi konusunda yalnızca sınırlı bir etkisi vardır. Seçim yasası, rejim yanlısı ve çoğunlukla kabile adaylarının salt çoğunluğunu garanti altına alacak şekilde tasarlanmıştır. Kral, parlamen-

tonun üst meclisini (Senato Başkanı olarak veya Meclis üyesi olarak senato görevinde bulunur) atamaktadır. Bu sistemde, değişim, gerçekleştirmek ve siyasete katılmak için yollar olmadığından bazı Ürdün gençleri, radikalizm yoluna girmekte ve nihai olarak terörizmin değişim başlatmaya müsait tek yol olduğuna inanmaktadır.

Terörist Propogandanın Çekiciliği

Terörist mesajlar bazı Ürdünlü gençler arasında değişim vaat eden güçlü söylemi nedeniyle yankı bulmaktadır. Terör örgütleri tarafından kullanılan anlatılar, Müslüman ulusun halen sefil bir durumda olduğunu söylemekte, görkemli geçmişini gençlere anımsatmakta ve Müslümanların ihtişamını, görkemini ve onurunu geri getireceklerini taahhüt etmektedir.

Dayanışma ve sadakat değerleri de terör örgütlerinin anlatılarında sık görülmektedir. Benzer şekilde, görev ve sorumluluğa vurgu yapan bir anlatım açıkça görülmekte ve bu söylem davaya karşı yerleşmiş bir sorumluluk duygusunun güçlendirilmesi ve sürdürülmesi için kullanılmaktadır. IŞİD'in "Call of Duty" video oyunundaki görüntüleri kullanımı sadece bir örnektir.

Dahası şehitlik, kurtuluş için kendi kendini feda etmenin nihai eylemi olarak sunulmaktadır. Özellikle, El-Kaide ve IŞİD taktiklerinde, şehitlik kavramı, çoğunlukla kendini feda etme ve yenilenme, saflık ve kararlılık, öbür yaşam ve kurtuluş gibi güçlü duygusal anlatıları taşımaktadır. "Sadece bir kez ölürsün, neden şehit olarak ölmüyorsun" sloganı bu taktiğin örneklerini oluşturmaktadır. Basitçe söylemek gerekirse, terör örgütlerinin sağladığı güçlendirme ve kahramanlık anlayışı, Ürdünlü gençlerin evde hissettikleri marjinalleşme duygusundan daha cazip hale gelmektedir.

Sonuç olarak; Ürdün'de Ma'an, Salt, Irbid ve Rusayfeh gibi şehirler radikalizmin yuvası haline gelmiştir. Radikalizme ve yıkıcı etkilerine karşı koymak için Ürdün, gençleri radikalleşmeye iten sebepleri ele almalıdır. Bu açıdan, Ürdün eşitlikçi ve tüm Ürdünlülerin yararına olan sosyo-ekonomik kalkınmayı hızlandırmalıdır. Genç işsizliği hafifletilmeli ve gençliğin marjinalleşmesi sona ermelidir. Ürdün iyi yönetişime bağlılık göstermeli ve yolsuzlukla mücadele göstermelik adımların ötesine geçmelidir. Son ve en önemlisi olarak Ürdün, gençlerin siyasete katılmasına izin veren siyasi reformları hızlandırmalıdır. Bu adımlar atılmadan Ürdün'ün radikalizmle mücadele çabaları başarısızlığa mahkûmdur.

Yazar Hakkında

Fadi Farasin

Fadi Farasin, Filistin asıllı araştırmacı ve siyasi analisttir. Lisans eğitimini Ürdün Üniversitesi'nde, yüksek lisans eğitimini ABD'de Cleveland State University'de tamamladı. Al-Jazeera ve TRT-Arapça kanallarında Ortadođu ve Ortadođu-Türkiye ilişkileri ile ilgili programlara konuk olarak katılmakta ve Daily Sabah gazetesinde makaleler yazmaktadır. Orta doğu siyaseti, demokratikleşme, radikalleşme ve bölgesel güvenlik konularında uluslararası hakemli dergilerde makaleleri bulunmaktadır.

Association of Researchers
On the Middle East and Africa

جمعية دراسات الشرق الأوسط و أفريقيا

www.ordaf.org